

- הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו -

תחום אסטרטגיה ומחקר

סקירה משווה בנושא תוכניות מציאות

דצמבר 2003

**מחברת: נועה אלפנט-לפלר,
ראש מחלקת מחקר ומידע.**

תמצית

תכניות המציאות החלו לצבור פופולריות רבה במדינות רבות סביב העולם בשנים האחרונות. כיום, אין מדינה באירופה המערבית שלא משודרות בה תוכניות המציאות.

היסוד בבסיס הז'אנר הוא צילום של פעילות המתרחשת מעצמה, ללא תסריט המגדיר אותה מראש, ומבוצעת על ידי אנשים מן השורה, שלפני השיפתם בתוכנית המציאות היו אנונימיים. תכניות המציאות משלבות בדרך כלל מספר פלטפורמות לשידור התכנית. למשל, שידור גרסה ערוכה בערוץ ארצי לצד שידור רציף בערוץ לוויין תמורת תשלום או באינטרנט.

במובן מסוים נתפסות תכניות המציאות כמימוש החלום הדמוקרטי של עידן המידע. "האמיתיות" של תכנים אלה קשורה באינטראקטיביות שלהם. הצופים משתתפים ביצירת התכנית והופכים לאקטיביים. דרך הצפייה במשתתפים, הצופים לומדים מה "אמיתי". הם משתמשים בצפייה כדי להעניק משמעות והגיון לחייהם שלהם.

ביקורת על הז'אנר נוגעת בכך שהוא יוצר ומחזק תרבות של חוסר מעש, גסות, צריכה על חשבון יצירה ומתן דגש למראה החיצוני על חשבון האינטלקט. ביקורות נוספות טוענות כי התכנית מקדמת מציצנות, ריקנות וכוכבות מהירה.

פנאי, הימורים ומציצנות הם המרכיבים המרכזיים של תכניות המציאות. תכניות כמו "אי הפיתויים" "הישרדות" ו"האח הגדול" מתרחקות מאלמנטים קהילתיים מוכרים (משפחה, עבודה) לעבר קהילות פיקטיביות שערכיהן המרכזיים הם תחרות אכזרית, מיניות, אסקפיזם, רווח מידי והיעדר כל אחריות חברתית. בהתעלמות ממסגרות חברתיות קיימות מאפשרת תכנית המציאות לדמיין עולם נטול פרספקטיבה היסטורית או פוליטית.

אחת הביקורות המרכזיות על תכניות המציאות היא שהן מקדמות הלך רוח בקרב צעירים לפיו ניתן להפוך למפורסמים ועשירים בקלות. מספיקה השתתפות בתכנית וחיפה במסגרתה. המשתתפים "מוכרים" את פרטיותם תמורת תהילה. למעשה, הפרס האמיתי בתכנית המציאות הוא התהילה (לאו דווקא הפרס הפורמלי הניתן לזוכה). הפנטזיה של כוכבות, של חיפה מקסימלית, היא המוקד, התשוקה והתכלית. המדיום אינו רק המסר, הוא הפנטזיה עצמה, בגלוי ובמוצהר.

בארצות שונות התערבו רגולטורים, בתכני תכניות מציאות. צרפת היא המדינה הראשונה בה התערב הרגולטור בתכנית ואף קבע מספר כללים מנחים לתכניות אלה (שבבסיסם הגנה על פרטיותם וכבודם של

המשתתפים). גם במדינות אחרות התערב הרגולטור במטרה לשמור על סטנדרטים של טעם טוב והגינות בתכניות מציאות.

מבוא

43-	מאפייני תכניות המציאות
5-6	ערכים ומסרים בתכניות מציאות
7-9	דוגמאות למעורבות רגולטורים בעולם
10-11	נקודות המצריכות הגנה ע"י הרגולטור
12	מקורות

מאפייני תכניות המציאות

תכניות המציאות החלו לצבור פופולריות רבה במדינות רבות סביב העולם בשנים האחרונות. אין מדינה באירופה המערבית שלא משודרות בה תוכניות המציאות, וישנם סיפורי הצלחה רבים של ערוצי שידור שהיו שוליים ולא נצפים עד שבחרו להוסיף ללוח התוכניות שלהן פורמט זה או אחר של תוכניות מסוג זה. **היסוד בבסיס הז'אנר** הוא צילום של פעילות המתרחשת מעצמה, ללא תסריט המגדיר אותה מראש, ומבוצעת על ידי אנשים מן השורה, שלפני חשיפתם בתוכנית המציאות היו אנונימיים.

הרגולטור הצרפתי (ה- CSA) מגדיר שלושה עקרונות עליהם מתבססות תכניות מציאות:

- קיבוץ אנשים, שאינם מכירים זה את זה, במתחם סגור.
- הקלטה שוטפת שלהם וצפייה בהם, באמצעות מצלמות וידאו במתחם.
- בחירת זוכה, באמצעות תהליך ניפוי ע"י המתחרים עצמם או ע"י הצופים.

התכנית 'האח הגדול' כמייצגת את ז'אנר תכניות המציאות

במסגרת התכנית קבוצה של אנשים מוכנסת לבית אחד, וההתרחשויות בבית מתועדות כל העת. התכנית עלתה, בוורסיות שונות, במדינות רבות בעולם. האח הגדול נתפסת כתכנית בעלת מאפיינים לאומיים למרות שזהו פורמט אוניברסלי. זוהי דוגמה ל"גלוקליזציה" – אימוץ פרספקטיבה מקומית לתוכן גלובלי. בתורכיה למשל, הקפידו, ברוב העונות, על מבנה קבוצה הטרוגני ורב תרבותי. בעונה השלישית נוצר קונפליקט בין המתמודדים בניסיון ליצור כללי אתיקה פנימיים, בינם לבין עצמם. קונפליקטים נוספים בין מתמודדים (בעונות אחרות) נגעו בסטטוס חברתי ובהשכלה. בעונה החמישית הורכבה קבוצה הומוגנית (מעמד ביניים, בוגרת ומשכילה) ולא היו קונפליקטים של ממש בין המתמודדים. המוקד בתכנית 'האח הגדול' בוורסיה האיטלקית הוא הסקס. התכנית הציגה סקס מפורש וגלוי בשידור. בנוסף, הוצגו פעמים רבות קטעים שאינם מראים אקט מיני בגלוי אולם מרמזים עליו באופן שאינו משתמע לשתי פנים. למשל, שידור אקט מיני המתבצע בהיחבא או תחת שמיכה. במאמר הבוחן את מאפייני התכנית באיטליה, מדגישים החוקרים כי בהיעדר חקיקה או רגולציה ברורות וחד משמעיות, הגדרת רמיזות מיניות וארוטיקה לעומת פורנוגרפיה נשארת שרירותית.

החוקרים באיטליה סיווגו את הנושאים המרכזיים בתכנית:

- שגרת היום יום
- משחקים ותחרויות
- מתחים ועימותים

פעילות מינית ודיבורים בנושא

במהלך הסדרה קיבלו שני הנושאים הראשונים מיקום משני ואילו שני האחרים הפכו מרכזיים. הפעילות המינית היא ביטוי של יציאה משגרת היום יום, והעימותים הם ביטוי של תחרויות שחורגות מכללי המשחק.

תכניות המציאות משלבות בדרך כלל מספר פלטפורמות לשידור התכנית. למשל, שידור גרסה ערוכה בערוץ ארצי לצד שידור רציף בערוץ לוויין תמורת תשלום או באינטרנט. בתורכיה, למשל שודרה התוכנית 'האח הגדול' בעונה הראשונה בערוץ pay per view במשך 24 שעות, במקביל לגרסה יומית ערוכה בערוץ ארצי. בעונה השנייה שודרה התכנית ללא עריכה, 24 שעות ביממה בערוץ ארצי (במקביל לשידור גרסה ערוכה). כתוצאה מהשינוי, מרבית הצפייה בעונה השנייה הוקדשה לשידור הרציף ולא לתכנית הערוכה. מובן כי בפורמטים שאינם ערוכים ואינם מוסדרים, הפיקוח על התכנים הוא מינימלי (אם בכלל), ועוצמתם של מסרים בעייתיים גוברת.

ערכים ומסרים בתכניות מציאות

במובן מסוים נתפסות תכניות המציאות כמימוש החלום הדמוקרטי של עידן המידע. "האמיתיות" של תכנים אלה קשורה באינטראקטיביות שלהם. הצופים משתתפים ביצירת התכנית והופכים לאקטיביים.

הצלחת תכנית מציאות תלויה ביכולת ליצור אשליה של מוצר מדיה דמוקרטי. הצופה מקבל "בעלות" על תהליך הצפייה דרך השידור החי והמתמשך (כאמור, בערוץ לוויין בכמה מדינות שודרה התכנית באופן רציף, 24 שעות ביממה) ובאמצעות מעורבותו בניפוי המשתתפים.

דרך הצפייה במשתתפים, הצופים לומדים מה "אמיתי". הם משתמשים בצפייה כדי להעניק משמעות והגיון לחייהם שלהם. התכנית מחזקת את הצופים דרך הצפייה בחייהם "האמיתיים" והאינטימיים של אחרים. נוכחות המצלמה מבטיחה אמינות, וכך, באופן פרדוקסלי, מאשרת את האינדיבידואליות של הצופה.

פנאי, הימורים ומציצנות הם המרכיבים המרכזיים של תכניות המציאות. תכניות כמו "אי הפיתויים" "הישרדות" ו"האח הגדול" מתרחקות מאלמנטים קהילתיים מוכרים (משפחה, עבודה) לעבר קהילות פיקטיביות שערכיהן המרכזיים הם תחרות אכזרית, מיניות, אסקפיזם, רווח מיידי והיעדר כל אחריות חברתית. בהתעלמות ממסגרות חברתיות קיימות מאפשרת תכנית המציאות לדמיין עולם נטול פרספקטיבה היסטורית או פוליטית.

תוכניות המציאות מאופיינות לא פעם בשילוב משימות קשות, שיש בהן סכנה פיזית ואפילו התאכזרות פסיכולוגית. למשל בתכניות מסוג 'הישרדות' הכוללות משימות של הישרדות בתנאי שטח קשים ותחרות קשה בין המתחרים. בסופו של תהליך קשה זה, נדרש הצוות להחליט מי מבין חבריו ראוי להמשיך ולהשתתף ומי יודח. תכניות אלה פוגמות בערכים של שיתוף פעולה ומתן סיוע לזולת.

ביקורת על הז'אנר נוגעת בכך שהוא יוצר ומחזק תרבות של חוסר מעש, גסות, צריכה על חשבון יצירה ומתן דגש למראה החיצוני על חשבון האינטלקט. ביקורות נוספות טוענות כי התכנית מקדמת מציצנות, ריקנות וכוכבות מהירה.

אחת הביקורות המרכזיות על הסדרה 'האח הגדול' היא שהיא מקדמת הלך רוח בקרב צעירים לפיו ניתן להפוך למפורסמים ועשירים בקלות. מספיקה השתתפות בתכנית וחשיפה במסגרתה. המשתתפים "מוכרים" את פרטיותם תמורת תהילה. למעשה, הפרס האמיתי בתכנית המציאות הוא התהילה (לאו דווקא הפרס הפורמלי הניתן לזוכה). הפנטזיה של כוכבות, של חשיפה מקסימלית, היא המוקד, התשוקה והתכלית. המדיום אינו רק המסר, הוא הפנטזיה עצמה, בגלוי ובמוצהר.

ביקורת רבה נשמעת על המסרים המועברים בתכניות המציאות והערכים שהן מקדמות. אולם, ישנן גם דוגמאות לתכניות מציאות אשר מקדמות ערכים חיוביים.

למשל, תכנית מציאות המשודרת בארה"ב, במסגרתה חיים אנשים בסביבת חיים ממאות קודמות. התכנית מאפשרת היכרות עם תקופות היסטוריות ועם חלקים מן המורשת האמריקאית.

בתכנית מציאות בתורכיה, עוברות שתי משפחות לגור בשני בתים נפרדים. כל משפחה עובדת במקום עבודה, שאליו היא נשלחת על ידי ההפקה, תמורת שכר מינימום. המשפחה שהוציאה הכי פחות כסף זוכה. המתמודדים מתועדים בחיי היום יום. הסדרה מקדמת ערכים של הסתפקות במועט והיכרות עם קשיים כלכליים של קבוצות אוכלוסייה שונות.

דוגמאות למעורבות רגולטורים בעולם

מדינה	אופן הפיקוח
צרפת	המדינה הראשונה בה התערב הרגולטור (CSA) בתכניות בז'אנר המציאות. בתאריך 14.5.2001, לאחר שכבר שודרו תכניות בז'אנר, אימץ CSA הנחיות למשדרים. על פי ההנחיות, ל למטרת התכנית ולמרות הסכמת המשתתפים, יש להקפיד על כך שהמתמודדים יקבלו זמן ומקום בו אינם נצפים, להבטיח את שמירת כבוד האדם שלהם. לפיכך, יש ליצור הפסקות יומיות, באורך סביר ומשמעותי, בו אין הקלטה או אודיו (או שידור). המתמודדים צריכים לקבל מידע ברור לגבי הפסקות אלה. בנוסף דורש CSA לספק לו חוזים בין המשדרים לבין משתתפים לא מקצועיים, כדי לוודא עמידה בתנאים. ה אמורות להתווסף כהנחיות למשדרים הפרטיים והציבוריים. התמודדות ייחודית של ה- CSA התרחשה במקרה של "LOFT STORY", גרסה של פורמט "האח הגדול", שפוצצה בצרפת ושודרה בערוץ 6M בצרפת. הביקורת הציבורית בצרפת הייתה קשה מאוד עם תחילת שידור התכנית. הרגולטור נקט במספר צעדים שבבסיסם ניסיון להיענות לביקורות הללו ולהסדיר את הז'אנר ככל שניתן. ה- CSA קבע שכללי האתיקה בשידור יחולו גם על שידורי ערוץ 6M, שהינו ערוץ לוויין, כשם שכללים אלו חלים על ערוצי השידור הארצי והכבלים. ה- CSA דרש מערוץ 6M לנקוט במספר צעדים לגבי התכנית: · לחדול משידור קדימונים לגרסת התכנית המשודרת באינטרנט. · להקפיד לשמור בתכנית על המגבלות הקשורות לחשיפת אלכוהול ומוצרי טבק ועישון. · להימנע מלהציג באופן חיובי את תהליך הניפוי בסיום כל פרק, וכן בקדימונים של התכנית. · לספק למשתתפים בתכנית מקומות המוסתרים מהצופים, בהם יוכלו לעסוק בפעילות פרטית שלא ראוי לחשוף לציבור הצופים, גם אם המשתתפים אינם מתנגדים לחשיפה זו. פעילות זו לא תשודר בתכנית. על המפיקים מצילום במהלך פרקי זמן מוגדרים בכל יום על מנת לאפשר למשתתפים לעסוק בפעילות פרטית או אינטימית. · ה- CSA בחן את חוזי ההתקשרות בין החברה המפיקה לבין המשתתפים בתכנית, וכן בין החברה המפיקה הגורם המשדר. ה- CSA דרש שינויים בחוזים בסוגיות הקשורות להגבלת החופש הפרטי של המשתתפים על כבודם. · ה- CSA יזם הליך ובו תנאי החוזים הללו יהיו כפופים לחקיקה ממשלתית שתגן על ערכי החופש, פרטיותו של המשתתפים. במסגרת חידוש החוזה בין CSA לערוצים M6 ו TF1, תוכנן להכניס המלצות אלה כחלק מדרישות הרגולציה¹. סוגיה נוספת בה עסק הרגולטור הצרפתי היא האם לסווג תכניות מציאות כ Audiovisual Work. ההתלבטות הזו לגבי תכנית בשם 'כוכב פופ' ששודרה בערוץ CSA. M6 קובעת מכסה ליצירה אודיו ויזואלית ונראה היה שאין זה שלא להכליל את תכנית המציאות במכסה זו (הגדרת יצירה אודיו ויזואלית היא נגטיבית – מפורט מה לא נכלל בה ההחלטה להכיר בתכנית מציאות כיצירה אור קולית, לצד החלטת גוף אחר (CNC) לתת תמיכה לתכנית כיצירה

¹ מהחומר הקיים לגבי צרפת קשה להבין אילו הנחיות נוגעות לתכנית Loft Story בלבד ואילו הן הנחיות כלליות.

	עוררו ביקורת מצד ארגוני יוצרים ואחרים, בטענה כי יש בכך ערעור המערכת כולה. הובע חשש כי תכניות זולות יבואו על חשבון ז'אנרים אחרים. לפיכך הוחלט לצאת בדיון ציבורי (דו"ח מסכם פורסם במרץ 2002 ע"י CNC) הגדרת יצירה אודיו ויזואלית, בהקשר לתכניות אלה ובכלל. נציגי הסופרים והמפיקים הציעו למקד את התמיכה בשיצירתן יש יעדים תרבותיים, תוך הוצאת תכניות שבהן מרכיב היצירה המקורית הוא בעל חשיבות פחותה. חלק מארגוני היוצרים שמו דגש על הצורך להוציא תכניות מציאות מהגדרה. ההחלטה בסיומו של הדיון הציבורי הית לשנות בשלב זה את ההגדרה ולהמשיך ולשקול את הסוגייה בעתיד.
פולין	משדר התכנית "האח הגדול" נקנס על ידי הרגולטור בשל הפרה של חוק השידור וכללי הרגולציה בנוגע לשידור העלולים לפגוע פגיעה נפשית, רגשית או גופנית בילדים ובני נוער. הקנס הוטל בעקבות שידור קטע שנוי בסכלל גסויות מילוליות ופיזיות בשעות הערב המוקדמות (19:00). בפולין קיים רף לשעות שידור, אין לשדר העלולות לפגוע בילדים (כפי שפורט) עד שעה 23:00.
רומניה	במאי 2003 פרסם הרגולטור מסקנות מבדיקה שערך לתוכני התכנית 'האח הגדול' המשודרת באחד הערוצים מסקנת הבדיקה היא שהתכנית מפירה סטנדרטים מוסריים ולכן עלולה לקדם התנהגות פסולה ולהשפיע השפעה על הצופים. הרגולטור טען כי על תוכנית מציאות, דוגמת 'האח הגדול', לשמור על ערכי המשפחה והמוסר בהתאם המדיה הרומני ולחקיקה האירופית. זאת, ללא קשר לכל הסכם בין הפקת התכנית למשתתפיה. לפיכך, דורש הרגולטור ההפקה תדאג למספר מקומות במתחם התכנית, במשך מספר פעמים ביום, בהם לא יצפו במתמודדים. המלצה נוס להפוך את שיטת ניפוי המתמודדים כך שההצבעה תהיה בעד מועמדים ולא נגדם.
פורטוגל	התערבות רגולטורית בתכנית 'האח הגדול' במאי 2001. במקרה הנדון שודר ריב קולני (טלפוני) בין אחת המתמודדות לבין הוריה, על רקע ההתנהגות המינית של בתם בסדרה. השידור עורר ביקורת ציבורית עזה. השידור נתפס בוטה של פרטיות וכבוד אנושי. הרגולטור קבע כי היתה הפרה של פרמטרים בסיסיים של אתיקה, בניגוד הטלוויזיה. נקבע כי התכנים עלולים לפגוע בילדים ובני נוער, או בקהלים פגיעים אחרים. בשל הפרות אלה המשדר. נקבע כי שידור התכנית חייב להיות מלווה בסיווג והזהרות מתאימים ושעת השידור הוגבלה ללילה (22:00). הרגולטור אף פנה לפרקליטות המדינה וביקש שתבדוק אם בשידור העימות המשפחתי אין משום עבירה החוק. משדר נוסף נקנס על שידור מין מפורש לפני השעה 22:00.
פורטוגל	בחסות הרגולטור, חתמו המשדרים הארציים על פרוטוקול לרגולציה עצמית במטרה להגן על כבוד האדם בשידור טלוויזיה. המסמך נחתם בספטמבר 2001, לאחר דיון ממושך. עיקר הפרוטוקול נוגע להתחייבות לשמירה על המדיה, שעד לנקודה זו לא נאכפו על ידי הרשויות. הרקע לקידום הפרוטוקול הם לחצים שהופנו כלפי הרגולטור הפורטוגלי לאכיפת החוק, מאז תחילת שידור התכנית 'האח הגדול' בשנת 2000.
הונגריה	הרגולטור קבע כי משדר מסחרי (TV2) הפר כלל הדורש הגנה על ילדים ובני נוער, בשידור גרסת התכנית 'האח הגדול' בסתיו 2002. המשדר נקנס. גם תכניות מציאות קודמות ששודרו בערוצים שונים בהונגריה, הביאו

	סנקציות על המשדרים, בשל פגיעה בכבוד האדם. ההחלטה בנוגע לאח הגדול התבססה על בדיקת התכנית עשרה ימים. נמצא כי התכנית (המשודרת בשעה 19:00) כוללת תכנים מיניים מפורשים. כן נמצא כי התכנית ע"י המשדר כתכנית המתאימה לכל הקהלים, וכי בני נוער רבים עקבו אחר תכניה. המשדר עתר לבית המשפט בהחלטה. הרגולטור אף החליט לצאת בשימוע ציבורי בנושא בהשתתפות המשדרים וארגונים ציבוריים שונים.
תורכיה	אירוע שגרר כיסוי רחב במדיה וויכוח ציבורי נוקב הוא רומן בין משתתפת בת 35 (אם חד הורית) ומשתתף במסגרת התכנית 'האח הגדול'. במקרה זה התערב הרגולטור התורכי ואסר על שידור התכנית ליום אחד. הרגולטור כי התכנית הפרה קוד מוסרי העוסק בשלום החברה ובשלמות המשפחה התורכית. כן נטען כי לתכנית השפעה על מתמודדים. סנקציה נוספת הופעלה ע"י הרגולטור באפריל 2002. הבסיס להתערבות היה זהה. במקרה זה הרגולטור כי התכנית יוצרת חיים קהילתיים מדומים, לפיהם הכל לגיטימי לצורך השגת כסף ותהילה.

נקודות המצריכות הגנה ע"י הרגולטור

(1) **הגנה על פרטיות וכבוד האדם** – סוגייה רחבה זו כוללת בתוכה היבטים רבים, הנובעים מאופיו הפולשני של הז'אנר. מרק אנדרז'ביק, חוקר אמריקאי המתמקד בז'אנר תכניות המציאות מצביע על מספר נקודות המצריכות קביעת מדיניות² בהקשר זה:

(i) **המשתתפים בתכניות מציאות אינם שחקנים מקצועיים ולכן אינם מוגנים ע"י ארגונים מקצועיים** (בארה"ב – גילדת השחקנים בטלוויזיה). כתוצאה מכך, תנאי העבודה שלהם אינם מובטחים ואינם מפוקחים. אפשר להעסיק אותם ללא תמורה כספית ובמקרים רבים אכן זה כך. המשתתפים מוכנים לזה כדי לזכות בהופעה בטלוויזיה. העוצמה שבידי בעלי המדיה מאפשרת להם לקבל עבודה ללא תמורה, מאלה השואפים להיכנס לתעשייה ולהביא להשפלתם העצמית בפומבי.

(ii) **הגבלת ההשפלה הציבורית** – המנגנון של הבטחת הנגישות לשידור באמצעות ביצוע פעולות משפילות, הוא מנגנון שיש לצמצם. בעלי המדיה יכולים לעשות שימוש בעוצמתם ולגרור לאנשים לעשות דברים שלא היו עושים בנסיבות אחרות. יש להימנע מלאפשר שימוש במצלמת הטלוויזיה ככלי הבודק כמה רחוק אנשים ילכו בשביל להפוך למוכרים. באותו אופן, השימוש בהבטחה לזכייה כספית תמורת ביצוע מעשים משפילים פוגעת בחברה ויש להימנע ממנה. החוקר מפנה לדוגמאות מארה"ב, ומזהיר מפניהן. למשל, הפקת וידאו של סטודנטים, אשר נמכרת בהצלחה באינטרנט, בה נראים שני חסרי בית מתעללים אחד בשני, תמורת תשלום. דוגמה נוספת הם סרטים בתיים המשודרים בטלוויזיה, של נשים נחשפות, בד"כ כשהן בגילופין.

(iii) **יש להימנע מההבטחה השקרית ל"ניסוי חברתי"**. חלק מתכניות המציאות לא מגדירות את עצמן כשידור בלבד, אלא מתיימרות לשמש כזירת ניסוי חברתי. פעמים רבות הן מחזקות ימרה זו ע"י הוספת פסיכולוגים לצוות התכנית. יש להימנע מכך שכן זה מעודד שימוש במדיום לניסויים בבני אדם.

(iv) **מעקב כבידור** – בחברה הדמוקרטית מעקב נתפס כביטוי לשליטה חברתית והגבלת חירויות האזרח. תכניות המציאות מפחיתות בערך הפרטיות והופכות את המעקב לחוויה מבדרת ואפילו תרפיוטית. החוקר מציע להתייחס ברצינות למאפיין הפולשני של התכניות, ואף לדרוש מיצריהן יחס רציני שכזה.

(2) כאמור, תכניות המציאות מתבססות כמעט לחלוטין על אנשים מהרחוב, שחקנים לרגע. לשחקנים מקצועיים שמור בתכניות רק תפקיד המארח. מאפיין זה מעלה שאלות בנוגע **להבטחת מעמד השחקן המקצועי**.

(3) על מנת להגן על צופים צעירים (ילדים ונוער) מחשיפה לתכנים בוטים, מיניים ו אלימים, אשר מופיעים בתכניות מציאות פעמים רבות, יש לתת את הדעת **לסיווג התכניות ולהגבלת שעות שידורן**.

² בתכתובת דואר אלקטרוני מתאריך 27.10.03.

- (4) סוגייה נוספת הקשורה לקהל הצעיר היא **הגבלת גיל המשתתפים בתכנית המציאות**. בבריטניה שודרה תכנית בשם Teen Big Brother שמשתתפיה בני 18. באתר התכנית מצוין כי לא צפויה תוכנית בהשתתפות מתמודדים צעירים יותר, בשל מגבלות החוק.
- (5) **בטווי מין ואלימות** – מהניסיון באיטליה ניתן ללמוד על הקושי להגדיר מהם תכנים מיניים לגיטימיים במסגרת תכנית המציאות. האם שידור אקט מיני בין משתתפים שונה משידור סרט פורנוגרפי? מהם הגבולות בכל הנוגע להתנהגות מינית מרומזת?
- (6) התכניות מבוססות על התפתחויות הטכנולוגיות ושילובם מאפשר נתיבים חדשים בשוק הפרסום. תכניות המציאות מציעות מדד חדש של צפייה – **מדד אפקטיבי, התנהגותי**. יש לתת את הדעת להשלכות מאפיין זה על שוק הפרסום בטלוויזיה.
- (7) סוגיה נוספת היא **סיווג תכניות המציאות לצורכי הכרה בעמידה במכסות**. בצרפת, סבב הדיון סביב ההכרה בתכנית מציאות כיצירה אודיו ויזואלית. בישראל, רלוונטית שאלת הסיווג לז'אנרים להכרה במכסות, הנדרשות מן המשדרים, להפקה ברמת נאותות גבוהה. כזכור, הועלתה בצרפת הטענה כי יש להתייחס לערך האומנותי והתרבותי של התכנית. נשאלת השאלה, באיזה מידה רצוי וניתן להתייחס למרכיב זה בשיקולי ההכרה בתכנית, ע"י הרגולטור. זאת, במיוחד בהתחשב בערכים ובמסרים הבעייתיים בתכניות אלה.

- Andrejevid, M. E-mail correspondence, 27 October 2003.
- Blocman, A. Challenge the Classification of "Audiovisual Work". European Audiovisual Observatory. France, 15 November 2001.
- Blocman, A. The CSA Delivers its Report on the Definition of What Constitutes "Audiovisual Work". European Audiovisual Observatory. France, 25 July 2002.
- CSA. ACTIVITE RAPPORT 2001.
- Dorfman, R. The Future of Reality...Television. EXQUISITE CORPSE. www.copse.org. spring/summer 2002.
- Jedras, H. Financial Penalty concerning "Big Brother"- format. European Audiovisual Observatory. Poland, 4 October 2001.
- Jones, J. "Show Your Real Face". New media & society. London, 2003.
- Lengyel, M. Regulatory Authority Takes Action Against "Big Brother". European Audiovisual Observatory. Hungary, 2003.
- Sousa, H. High Authority for the Media Takes Stand on Reality Shows. European Audiovisual Observatory. Portugal, 22 May 2001.
- Sousa, H. Television Operators Sign Agreement on Human Dignity. European Audiovisual Observatory. Portugal, 14 July 1998.
- Stoican, M. Conclussions on "Reality Shows". European Audiovisual Observatory. Romania, 16 May 2003.
- Vier, C. Definition of an "Audiovisual Work". European Audiovisual Observatory. France, March 2002.

· גרנות, א. דור הריאליטי. קאט. ישראל, נובמבר 2003.